

Printre lucrările de sinteză apărute cu această ocazie se numără lucrarea *1100 de ani de scriere slavă* a lui V. A. Istrin. Preocuparea principală a autorului o constituie problema apariției celor două sisteme grafice slave, raporturile dintre ele, precum și soarta lor în perioada de după moartea lui Metodie.

Cartea cuprinde cinci mari capitole, după cum urmează: I. *Istoricul vieții, luptei și faptelor cărturarilor slavi Chiril (Constantin filozoful) și Metodie*; II. *Ce reprezentau alfabetele slave — chirilic și glagolitic — și pe ce bază au fost create*; III. *Există oare scrierea la slavi până la introducerea alfabetului de către Chiril (Constantin) și care era această scriere*; IV. *Care din cele două alfabete a fost alcătuit de Chiril (Constantin) și de unde a apărut cel de al doilea alfabet slav*; V. *Dezvoltarea scrierii chirilice în Rusia și URSS*. La aceste capitole se adaugă un indice bibliografic cu principalele lucrări referitoare la tema studiată. Vom încerca să relevăm succint câteva puncte de vedere care ni se par importante pentru concepția autorului, sau care comportă discuții.

În primul capitol, V. A. Istrin schițează o imagine destul de convingătoare a caracterului contradicțiilor dintre Roma și Bizanț pe tărîmul religiei, subliniind modul mult mai fin, mai diplomatic, în care acesta din urmă folosea creștinismul ca instrument de supunere a vecinilor săi. Atitudinea mult mai îngăduitoare a bisericii răsăritene (neperceperea zecuielii, permisiunea de a se alcătui alfabete proprii ale popoarelor de curînd creștinate, dezvoltarea culturii acestor popoare etc.) a făcut ca popoarele slave să se simtă atrase mai mult de Bizanț decît de Roma. Se pare că, în cazul Moraviei, a existat și un alt motiv pentru stringerea legăturilor dintre această țară și Bizanț: Rostislav, împingîndu-și hotarele pînă la teritoriile stăpînite de bulgari, căuta să-i oprească pe aceștia de a încheia alianță cu Ludovic al Germaniei, împotriva căruia ducea o luptă permanentă. Și numai Bizanțul îi putea opri pe bulgari de la această alianță cu Ludovic îndreptată, evident, împotriva statului morav. În această conjunctură apar mai clare cauzele ce l-au împins pe Rostislav să-și trimită solii pentru a cere misionari din Bizanț.

În continuare, autorul enumeră izvoarele care pot servi la studierea vieții celor doi misionari, le descrie viața pe baza acestor documente, insistînd asupra călătoriilor pe care le-a făcut Chiril (Constantin) înaintea misiunii morave. Succint se redau episoadele misiunii morave, cu situația dificilă în care au fost puși Chiril și Metodie după acceptarea de către Rostislav a condițiilor grele de pace impuse de Ludovic. Ultimele evenimente au întărit poziția clerului catolic din Moravia, care, printre altele, a refuzat să acorde elevilor lui Constantin și Metodie cinurile bisericești. În această situație Constantin și Metodie aveau o singură posibilitate: să caute rezolvarea fie la Bizanț, fie la Roma. Și ei aleg ultima cale.

În literatura problemei au apărut diferite puncte de vedere¹. V. A. Istrin consideră că cei doi frați s-au îndreptat direct spre Roma, avînd motive bine întemeiate: este cunoscut faptul că, în decurs de mai multe secole, papii de la Roma au căutat să-și completeze — pe orice căi — colecția de moaște ale sfinților. De o deosebită prețuire se bucurau moaștele primilor papi de la Roma, cel dintîi papă fiind considerat chiar apostolul Pavel. Or, în timpul călătoriei pe care o făcuse la hazari, Constantin descoperise osemintele papei Clement care, fiind exilat de către Traian tocmai prin părțile Crimeii — după cum spun legendele —, a fost înecat în mare de către păgîni. Constantin își dă seama de importanța descoperirii sale (Clement era considerat cel de al treilea papă al Romei!) și nu se desparte de aceste moaște în niciuna din călătoriile sale. Oferirea acestor moaște papei de la Roma, în schimbul acordării dreptului de a efectua serviciul divin și de a tipări cărți în limba slavă, ar constitui, după autor, motivul pentru care călătoria lui Constantin și Metodie a avut ca țel Roma și nu Bizanțul.

Capitolul se încheie cu o bună prezentare a evenimentelor ulterioare sosirii celor doi frați la Roma, a morții și a persecuțiilor la care au fost supuși elevii și continuatorii operei începute de Constantin și Metodie.

În al doilea capitol se face prezentarea caracteristicilor celor două alfabete slave — chirilic și glagolitic — indicîndu-se proveniența fiecărei litere, valoarea lor etc... Se expun ipotezele mai multor cercetători ai acestei probleme. Ultima parte a capitolului se ocupă de descrierea celor mai vechi monumente de limbă slavă scrise în chirilică și glagolitică. Bazîndu-se pe o comunicare făcută de E. Gheorghiev², autorul notează drept cele mai vechi monumente de limbă slavă inscripțiile din biserica țarului bulgar Simeon

¹ A se vedea de ex., V. A. Bilbasov, *Исторические монографии*, СПб. 1901; N. Gratianski, *Деятельность Константина и Мефодия в Великоморавском княжестве*, «Вопросы истории», 1945, I.

² E. Gheorghiev, *Основные вопросы возникновения старославянской (староболгарской) литературы и старославянского (староболгарского) языка*, vol. I. 1958) afirmă că într-una din inscripțiile amintite se poate descifra cu ușurință anul 893.